

ker je prva te vrste. Spričo te redke prednosti je resnično škoda, da je dal pisatelj delo tako nedozorelo iz rok in da bo veljalo bolj kot navdušujoče berilo, a ne tudi kot pregleden, jasen, znanstveno zanesljiv priročnik literarne zgodovine.

L. Legiša

Politični pregled

Evropske spletke

Po sporazumih v Rimu in Londonu se je angleško-francosko-italijanska zveza manifestirala na konferenci v Stresi in v njenem znamenju se je na aprilskem zasedanju sveta Zveze narodov sprejela resolucija, ki obsoja Nemčijo, ker je z ustanovitvijo redne vojske enostransko prelomila določbe versajske mirovne pogodbe. Toda že takrat je bilo videti, da pri Stresi ne bo ostalo, kajti poudarjena je bila želja po pogajanjih in sporazumu z Nemčijo. In glede na dogodke, ki so sledili, danes lahko rečemo, da se je s Streso končalo eno razdobje letošnjega evropskega političnega snovanja in začelo drugo, ki ju pa obe označuje vztrajno stremljenje, da se evropske države pod vodstvom štirih velikih sil tesno povežejo med seboj za boj proti skupnemu sovražniku na vzhodu Evrope in za porazdelitev velikanskih zemeljskih predelov izven Evrope med evropske velike sile. Vendar je razvrstitev v skupno bojno črto težka in do danes se še ni posrečila. Evropske velike države se znova prerivajo med seboj in sklepajo nove načrte in dogovore.

Potem ko je Nemčija vse prve mesece letošnjega leta nadaljevala z oboroževanjem in ustanavljala redno vojsko, hkrati pa odklanjala vse sporazume, da je bilo vsemu svetu očitno njeno pripravljanje za vojno, se je pokazala potreba, da se poudari miroljubnost Nemčije in njena pripravljenost, pomagati pri ustvarjanju evropskega miru. Takó je vodja nemške države 21. maja sklical nemški državni zbor, da mu o priliki ustanovitve nemške vojske poroča — pa bolj zaradi tujega svetá kakor njega samega — o smernicah nemške politike. Hitlerjev govor je bil prepoln gesel o miru in složnem mednarodnem sodelovanju, toda bolj prepričevalni so bili tisti odstavki, ki so jasno razodeli prave zavojevalne namene Nemčije. V začetku svojega govora je Hitler označil težki gospodarski položaj, ki mu vidi vzrok v štiriletni veliki vojni in versajskem miru, ki je zavrnil razmah Nemčije, takó da ima nemška država danes preveč ljudi, ki ne more nikamor z njimi, poleg tega pa ji manjka hranil in surovin in mednarodnih tržišč, ker so ji po vojni vzeli obsežne dežele in kolonije. Na te ugotovitve je navezal Hitler svoj zunanjepolitični program: od Francoske nima Nemčija nobenih teritorialnih zahtev in zato želi z njo prijateljskega razmerja; Angleški priznava prvenstvo na morju in zahteva záse le 35% njene pomorske moči, na kontinentu pa pravico, da samá skrbi za svojo varnost, zató ne bo odstopila od svojega sklepa z dné 16. marca, gledé Avstrije odklanja pogodbo o nevmešavanju, dokler se mednarodno ne opredeli pojem nevmešavanja, kajti narodnosocialistični prevrat v Avstriji se vendar ne bi mogel šteti za nemško vmešavanje; v nobenem primeru pa ni Nemčija voljna skleniti kakršenkoli dogovor z Litvo in s Sovjetsko zvezo.

Razumljivo je, da je Angleška ugodno sprejela govor vodje nemške države, ker je videla v njem poudarjeno ost, ki jo tudi sama ostrí vsa leta

po vojni — proti Sovjetski Zvezi. Poleg tega ji Nemčija prepušča odločilno vodstvo v pomorski oborožitvi, Angleška pa je zadovoljna s tem, da se na kontinentu razvije sila, ki bo kos Francoski in ki tej onemogoči premoč v Evropi. Letalsko vojno moč Nemčije, ki bi utegnila ogrožati Angleško, pa je treba uporabiti takó, da ne bo nevarna britanskemu otočju. To naj se določi v letalskem nenapadalnem paktu, čigar osnutek se je sklenil že na februarški angleško-francoski konferenci v Londonu in o katerem se vršijo zdaj živa pogajanja med Angleško in Nemčijo. V kratkem se bodo začela angleško-nemška pomorska pogajanja. Možnost pogajanj in sporazuma z Nemčijo sta spoznali tudi Francoska in Italija. Saj bi Francoska neizmerno rajši imela sklenjeno pogodbo z Nemčijo kakor pa s Sovjetsko Zvezo in pomeni sklenitev francosko-sovjetskega pakta v bistvu le pritisk na Nemčijo, naj nekoliko popusti in si omogoči sporazum z drugimi velikimi silami. Hitler pa je tudi laskal Francoski prav z namenom, da jo odvrne od Sovjetske Zveze. Italija je z zadoščenjem ugotovila, da Hitler ni govoril o priključitvi Avstrije, in je v tem videla možnost, da se gledé Avstrije pogovori naravnost z Nemčijo, kar bi pomenilo neprimerno večje poročstvo za varstvo njenih severnih mejá kakor le dogovori z drugimi državami. Vse kaže, da bo do italijansko-nemškega sporazuma kmalu prišlo. Avstrija sama je bilá tudi zadovoljna s Hitlerjevim govorom, ker je poudaril, da se Nemčija noče vmešavati v avstrijske zadeve, in avstrijski kancelar je celó soglašal s Hitlerjem, da je treba opredeliti pojem nevmešavanja. Na drugi strani pa je Nemčija sama po Hitlerjevem govoru pokazala živo delavnost: vladam v Londonu, Rimu in Berlinu je poslala razne predloge o vprašanjih, ki so na dnevnem redu, poleg tega je začela z gospodarskim prodiranjem v jugovzhodno Evropo s tem, da je sklenila trgovinsko pogodbo z Romunijo, ki ji utegne slediti tudi politična preusmeritev romunske politike, in da je ponudila Bolgariji denarno pomoč za zgraditev železnic.

Hitlerjev govor, ki je imel odkrito ost na vzhod proti Litvi in Sovjetski Zvezi, je povzročil zblíževanje velikih evropskih držav. Ob tej priliki se je spet pokazal pravi obraz njihove politike, ki se ne bo nič izpremenil, četudi bo morda prišlo do novih nesporazumov. Do teh utegne priti, brž ko se sporazumeta Angleška in Nemčija. Pri tem bi bilá nekoliko odrinjena Francoska, ki ji je Angleška vsa povojna leta ovirala neomejen razmah na evropskem kontinentu prav s tem, da je na tihem podpirala oboroževalno politiko Nemčije. Zdaj bo Angleška podpirala Nemčijo tudi v tem, da bo le-ta skušala razbiti francoski zvezni sistem. To bo trajalo vse dotlej, dokler se ne bo Nemčija Angleški spet zazdela nevarna. Táka je pač politika kapitalističnega svetá.

To se je v žarki luči pokazalo gledé Abesinije. Sredi sporazumevanja in zblíževanja med evropskim silami, ko se je zdelo, da je prišel trenutek za vlado štirih, se je pojavilo novo nesoglasje, to pot med Angleško in Italijo zaradi abesinskega vprašanja. Ta konflikt je tem vidnejši, ker sta veljali Angleška in Italija že od konca prejšnjega stoletja prav do letos za tesni zaveznici. Še na konferenci v Stresi se je posebej poudarilo angleško-italijansko zavezništvo. Kaj je torej biló osnova temu zavezništvu in zakaj je prišlo do preloma?

Med tem ko se britanski imperij razteza v velikanskih razdaljah pokrajine od pokrajine preko vseh kontinentov, da vzdržujejo zvezo med njimi le pomorska pota v senci dobro utrjenih mest in prehodov ter ladij, tvorita francoska in italijanska kolonijalna posest lepo zaokroženost s svojima državama, ki ju obe loči od njunih kolonij isto Sredozemsko morje. Skozi to morje

pa drži tudi angleška cesta na vzhod. Francoska in Italija tekmujeta za premoč nad Sredozemskim morjem in ta tekma je v prid Angleški, ki jo še pospešuje s tem, da podpira Italijo v boju proti naraščajoči moči Francoske, enako kakor podpira na kontinentu Nemčijo. Angleško-italijansko zavezništvo je nastalo že ob koncu prejšnjega stoletja ob bregovih Rdečega morja, na mejah Abesinije, kjer je z Angleško uspešno tekmovala Francoska. Takrat je Italija s podporo Angleške dobila v Abesiniji prva ozemlja. V začetku našega stoletja pa se je pojavil v Abesiniji nov tekmeč — združeni Nemčija in Avstro-Ogrska. Takrat so dotlej nasprotujoče si države, na eni strani Angleška in Italija, na drugi strani Francoska, sklenile sporazum (leta 1906.) o izkoriščanju Abesinije, da bi onemogočile Nemčiji in Avstriji prodiranje v to deželo. Ta sporazum je imel svojo življenjsko upravičenost tako dolgo, dokler sta živeli velika in močna Nemčija in Avstrija. Po porazu Nemčije in po razpadu Avstrije je oživelo v Abesiniji staro nasprotje, prav takó kakor v Evropi. Abesinija se je po vojni naslonila na Francosko, ki je to zadnjo afriško samostojno državo privedla leta 1925. v Zvezo narodov ob najhujšem nasprotovanju Angleške in Italije. Ti dve sta leta 1925. sklenili pogodbo o prijateljskem sodelovanju v Abesiniji, nad katero prepušča Angleška izključni vpliv Italiji, ker je le-to hotela odvrniti od vzhodnih obal Sredozemskega morja in Arabije. Pridržala si je le izključno pravico do visokega Nila in jezera Tana.

Ko je nastala v Evropi nemška nevarnost, sta Francoska in Italija opustili za čas svoje spore v Sredozemskem morju in v Afriki ter se sporazumeli za ceno nekaterih ozemelj, ki jih je Francoska odstopila Italiji. S tem pa se je rodilo povsem novo razmerje sil: Francoska in Italija proti Angleški. Angleška se je začutila ogroženo v Sredozemskem in Rdečem morju, kjer je bila v premoči prav zaradi francosko-italijanskih nasprotij. Zató je razumljivo, da je Angleška s precejšnjo odločnostjo nastopila proti italijanskemu zavajevanju, sevéda zeló previdno, ker vendar ni hotela, da bi Italija postala njena nasprotnica. Zanimivo je, da si Francoska ni prizadevala odvrniti Italije od vojnih priprav v Abesiniji, nasprotno, v krogih francoskega zunanjega ministrstva so celó naglašali pravico Italije, da se okoristi v Abesiniji. Sicer se je na majskem zasedanju sveta Zveze narodov dosegel po posredovanju Angleške sporazum med Italijo in Abesinijo, da bo medsebojne obmejne spore razčistilo posebno italijansko-abesinsko razsodišče, toda če presodimo razvoj abesinskega vprašanja in razvoj držav, ki so v Abesiniji prizadete, zlasti Italije, od preteklega stoletja sém, smemo z gotovostjo reči, da do sporazuma med Italijo in Abesinijo ne bo prišlo, ker Italija hoče vojno. To, da je do jeseni odvrnjena nevarnost spopada, ni toliko zasluga angleškega posredovanja kakor najbrž želja Italije, da se ta čas še bolj zavaruje v Evropi — zató razgovori z Nemčijo, in se še bolj pripravi v Abesiniji.

Trenutno italijansko-angleško nasprotje pa se bo dotlej že poravnalo. O tem smo lahko prepričani, kajti nobena evropska država ne bo hotela tvegati spopada z drugo. Saj hočejo vse štiri države vendar isto — porazdelitev oblasti v Evropi takó, da ne bo nobena v premoči nad drugo, temveč da bodo enotne zaradi drugih smotrov, ki jih imajo pred sebjó. Alfred Fabre-Luce je že pred nekaj meseci zapisal: „Naša naloga je v vsakem primeru, da vodimo razgovor v miru in si vzamemo potrebni čas, da se mirno igramo vsi z vsemi, da vselej pustimo odprto možnost zbližanja z Nemčijo in da napravimo iz potrebe po ruski zvezi element odločilnega pritiska, ki bo privedel

Nemčijo v mednarodni sistem. V vsakem trenutku in celó potem, ko je sklenjen, mora vzhodni pakt po možnosti biti nedotaknjen v splošnem sistemu, v katerem bo izgubil svojo ost. To je sredstvo, da varujemo z njim stik z britanskim mnenjem. Zató je to najboljši način, ohraniti mir in pripravljati vojno" — proti Sovjetski Zvezi sevéda. To je načelo, ki vodi v bistvu vse vélike sile, ki se pač dobro zavedajo, da Sovjetska Zveza ne bo napadalka. Ideja intervencijske vojne še živi in se z vsemi sredstvi nanovo poživlja in pospešuje. Zunanjepolitični dogodki zadnjih mesecev in zlasti zadnjih tednov v svoji osnovi in bistvu glasno pričajo o tem. Albert Kos.

Polemika

Puhel izvinek. — Članek ‚Kakršna preja, tako bo platno‘, ki ga je prinesla zadnja številka ‚Sodobnosti‘ sem zaključil s stavkom: „Vse vendarle še ni naprodaj!“ Revija ‚Misel in delo‘ na ves moj članek ne ve odgovoriti drugega in nič tehtnejšega, kot da na drugi strani platnic 9. štev. natisne sledeče besede: „Vse vendarle še ni naprodaj!“ Tako se glasi zaključni stavek uvodnika „izpod peresa ga.“ S. Lebn, odgovornega urednika, v „Sodobnosti“ III./5. 1935, str. 202; na zadnji strani platnic te neodvisne slovenske revije pa čitamo oglas: „Za škole i zvanja prvorazredni risači papiri...“

Izvinek, gospodje, je puhel in... besede rajši ne zapišem. Mar vam je res šele treba razlagati, kaj se pravi, biti naprodaj? Tvrdeka Piatnik je upravi ‚Sodobnosti‘ poslala denar in ploskanico za oglas. In kaj je neodvisna slovenska revija ‚Sodobnost‘ dala tvrdki Piatnik za ta denar? Zadnjo stran platnic. Mar se je zaradi oglasa, ki ga je plačala tvrdka, v čemersibodi le za senčico spremenila smer revije? Kaj so za ta denar ljudje okoli ‚Sodobnosti‘ prodali svoje prepričanje, svoj nazor, svojo vero, svojo pošteno misel? Kje je v ‚Sodobnosti‘ en sam stavek, ki bi uvajal tako kupčijo? In to, le to, se pravi biti naprodaj, če za denar, za službo, ali pa iz strahu, da ne bi izgubil, kar imaš, zatajiš svojo pravo misel, tilnik ukloniš, greš in storiš, kar ni po tvojem prepričanju in vesti.

Popolnoma drugače pa se glasi pesem o terorju, ki je z njim orala dr. Kramerjeva politična skupina, ko je neomajno vladarila po Sloveniji. Ljudi, ki so po svojem najglobljem prepričanju imeli politično delovanje te skupine za pogubno slovenstvu, je ta skupina metala iz služb, predevala v pokoj, jih brez utemeljitve prestavljala, če niso marali ukloniti tilnika in delati proti svojemu prepričanju. Stori, kakor ti velevam, ali pa boš ob službo! Taka je bila alternativa, pred katero je dr. Kramerjeva skupina postavila prenekaterega slovenskega intelektualca, da o drugih stanovih niti ne govorim. Ali je taka alternativa prisilna kupčija ali ni?

Uredniki revije ‚Misel in Delo‘, dr. Stojan Bajič, dr. Lavo Čermelj, dr. Stanislav Š. Lapajne in dr. Alojz Zalokar so bili in nemara so še pripadniki dr. Kramerjeve politične skupine. Ti uredniki so javni delavci. A kdaj so protestirali proti omenjenim terorističnim metodam? Kaj so storili, da bi se ne izvrševale? Če so bili proti terorju, zakaj niso tega nikoli povedali, marveč molčali kot grob? In ljudje, ki so javni delavci, pa so molčali na teror lastne politične skupine in ga morebiti celo odobraval, imajo še pogum, izdajati revijo in nanjo zapisati ‚k u l t u r n a i n s o c i a l n a revija‘. Res lepa kultura, prekrasna socialnost!

S. Lebn